

protestanten, die nog steeds veelal zitten in de tegenstelling van Koninkrijk Gods en aardsch koninkrijk — ook bij Rome gaat nog altijd de lijn door die bij Augustinus begon. Daar wordt dat ook openbaar in de suprematie van de Kerk over den Staat. Bij elkaar genomen is dit voldoende bewijs van de betekenis van Augustinus. En tegelijk blijkt, dat de Middeleeuwen ons weinig verder (echter wel verder van huis) gebracht hebben. Tegenover dit nog ongebroken standpunt van Rome kwam de Reformatie te staan.

L.

H. J. W.

UIT DE SCHRIFT

Vervolg, toch geen herhaling.

Maar Jezus antwoordde en zeide tot hen: „Gij dwaalt, niet wetende de Schriften, noch de kracht Gods“.

Matth. 22: 29.

Het is niet zonder opzet, dat de Sadduceën, na den intocht van Jezus te Jeruzalem komen met het vraagstuk van de opstanding der dooden. Deze Sadduceën zijn onder Israël de verhumaniseerde Joden, de groote bewonderaars van de Grieksche beschaving, de vrienden van het Romeinsche Rijk, de mensen van de voorzichtige politiek, waarmee zij zich trachten te handhaven in de veranderende tijdsomstandigheden. En wanneer deze mensen van de hooge Joodsche aristocratie, deze verfijnde beschavingsmensen, zich met den Nazarener bemoeien, dan moet daar wel een bijzondere reden voor zijn. En deze is voor hen hierin gelegen, dat zij Jezus hebben zien komen — zooals zij dat zeggen — van woorden tot daden. De Nazarener gaat beginnen. En dat betekent voor hun besef wapengeweld en oproer, om alzo het z.g. eeuwige vrede van den Messias te vestigen. En daarin zien zij versterking van hun voorzichtige politiek, vernietiging van hun positie, verlies van de Romeinsche beschaving.

En waar „de geheele wereld Hem naloopt“ en alle mensen vol van Jezus' optreden zijn, daar zullen zij nu trachten Hem voor aller oogen in Zijn onbetrouwbaarheid, in Zijn volksmisleiding ten toon te stellen. En wel ten aanzien van dat leere puntje, waar het bij dat „eeuwig vrede“ om gaat, n.l. de opstanding der dooden. Zij zullen „bewijzen“, dat er geen opstanding der dooden is, en dat dus daarmee heel de verwachting van een Messiaansche vrede, waarin men zal aanzitten met Abraham, Izak en Jacob, naar het rijk der fabelen wordt verwezen, ja dat daardoor ook iemand, die zich als Messias opwerpt, niets anders kan zijn dan een verleider, die speculeert op de verwachting van eenvoudige, naïve mensen.

Zoo zullen zij Jezus onmogelijk maken bij de schare. Hij kan niet eens beginnen aan punt één van Zijn program: een eeuwig vrede, want dat vrede moet stranden op het feit, dat er geen opstanding der dooden is. Immers opstanding betekent wederkomen, en wederkomen betekent vervolgen, weer hetzelfde doen, wat men eenmaal gedaan heeft. En weer hetzelfde doen is onmogelijk, want hoe moet het dan.... En dan volgt dat prachtig in elkaar gezette verhaal: „Mozes heeft gezegd...“. Als er een opstanding der dooden is, hoe moet het dan met een vrouw, die zeven mannen heeft gehad? Hoe moet het dan — want nu zijn de voorbeelden maar voor het grijpen — met iemand, die vele huizen en akkers heeft bezeten, of met een, die vele schulden heeft nagelaten? Opstanding is wederkomen, en wederkomen is vervolgen, en vervolgen is weer hetzelfde doen. Maar wie neemt alle afgebroken draden weer op en wie herstelt dat hopeloos verward afgebroken aardsche leven? Opstanding is immers een onmogelijk ding? En als er geen opstanding is, hoe wilt Gij dan een „eeuwig vrede“ stichten, hoe kunt Gij U dan als Messias bij het volk aandienen? Heel die Messiaansche verwachting schrompelt toch weg onder de kritiek van het nuchtere denken?

En deze Sadduceën kunnen rekenen op een aandachtig gehoor. Het is maar niet een theologisch dispuut, dat de man van de straat niet interesseert, maar dit gaat hun allen aan, want hiermede staat of valt heel de Messiaansche verwachting van Israël: de opstanding uit de dooden, opdat men met Abraham, Izak en Jacob de glorie erve van de „stad, die fundamenten heeft“.

Voor het forum van het menselijk denken is dus de opstanding een onmogelijk ding, want, zoo zegt het soevereine denken van den mensch, opstanding is wederkomen, en wederkomen is vervolgen, en vervolgen is weer hetzelfde doen. En dat nu is onbestaanbaar. Wat zal Jezus nu antwoorden? En zie, Hij antwoordt: „Gij dwaalt, niet wetende de Schriften, noch de kracht Gods“. Opstanding is wel wederkomen, maar wederkomen is nog niet weer hetzelfde doen. God, Die een God der levenden

is, bewaart de levenscontinu van de Zijnen in den dood en Hij laat de Zijnen bij het wederkomen vinden de wereld der eeuwigheid, waarin de mensch niet meer huwt, niet meer zaait, niet meer eet. Dus de Heere kent het probleem niet bij de opstanding der dooden: wiens vrouw is zij, wiens akker is dit, wiens goud is dat, omdat Hij alle dingen nieuw maakt. De Heere heeft het probleem niet, hoe alle draden weer opgenomen zullen worden, opdat er een vervolg zij, want Hij roept een wereld, die nog geen oog gezien, geen oor gehoord en geen menschenhart bedacht heeft. Daarom hetgeen onmogelijk is bij de menschen dat is mogelijk bij God.

Deze Sadduceën hebben hun denken laten heerschen over de Schriften, en zij leven bij wat mogelijk is bij de menschen. Nu zien zij het graf van Abraham als een voor altijd gesloten graf, en het aardsche leven van dezen patriarch als voor eeuwig voorbij. En nu kunnen zij niet meer de kracht Gods, waardoor de Heere de dooden kan levend maken, en de levenscontinu der Zijnen bewaren kan, waardoor het wonder kan plaats grijpen, dat dezelfde mensch wederkomt uit het rijk der dooden, en zijn dienst van God vervolgt op een nieuwe wereld, onder geheel nieuwe verhoudingen. Een wonder, dat niemand heeft kunnen bedenken, maar dat mogelijk is bij Hem, Die een God der levenden is. En nu meenen zij met hun denken Jezus in Zijn armoede ten toon te stellen, maar juist hun denken schrompelt weg onder de majesteit van Hem, Die in een punt des tijds roepen kan de wereld der eeuwigheid, zoodat iemand vandaag in het graf kan gaan, terwijl zijn leven hopeloos verward schijnt af te breken en reeds morgen uit de dooden kan opstaan, om de wereld der eeuwigheid te vinden, zonder zijn levenscontinu verbroken te zien, zonder één onderbreking gekend te hebben in het dienen van God. Daarom durft Jezus, de Schriften wetende en de kracht Gods, over dat teere puntje, waar het op aankomt, gerust te spreken, en wel waar iedereen bij staat. En Hij durft ook gerust te sterven, want God zal Zijn levenscontinu bewaren en tevens Hem maken tot een levendmakenden Geest. En Hij zal een ieder, die in Hem gelooft, het eeuwige leven schenken, het wonder, dat de levenscontinu bewaard blijft, ook in den tijdelijken dood, ook bij de opstanding der dooden. Een levenscontinu, waarbij de mensch eerst God gediend heeft in deze wereld, en Hem daarna dient in de wereld der eeuwigheid, en achteraf mag zien, dat het alles één dienst is, zonder onderbreking, één dienst in verbondsverkeer met God, Die een God der levenden is.

Ik geloof de opstanding des vleesch. Dat is wederkomen, en vervolgen den éénen dienst van God. Maar deze ééne dienst van God betekent niet altijd weer hetzelfde doen. Neen, ook deze dienst komt van heerlijkheid tot heerlijkheid, zij komt tot haar pleroma, haar volheid. Hoe, dat weet ik niet, maar ik heb mijn denkmoogelijken prijsgegeven voor den rijkdom der openbaring in Jezus Christus.

H.

v. d. B.

KERKELUK LEVEN

„Het verbond Gods“. (VII)

Verleden week brachten we er bezwaar tegen in, dat prof. Aalders, juist op één der „kardinale“ punten van zijn betoog, heel zoekt in de these, dat er een zekere tegenstrijdigheid is tusschen „wezen“ en „verschijning“ van het verbond.

Het doet ons genoeg, dat we in dezelfde week, waarin ons artikel verscheen, van de hand van prof. dr V. Hepp in „Credo“ — we zullen maar een andere terminologie bezigen, dan onze hooggeachte collega, anders moesten we zeggen: een bepaald persoon in zeker kerkelijk blad — eveneens de opmerking lezen, dat van werkelijke tegenstrijdigheid in Gods werk niet te spreken valt. Een nieuwe illustratie bij mijn bewering, dat, als J. Douma van Britsum (zie vorige week) ten spijt, het niet goed is, in 1939 tot de synode te zeggen: de zaak is doodeenvoudig, spreek maar uit, wat ik zoo denk. Een predikant wijst me op „dr A. Kuyper, „Calvinisme en Reviste“, bl. 29, waaraan ik ds Douma wel eens wil herinneren, in de hoop, dat ook de Friezen zullen luisteren:

„Ten derde sluit het Calvinisme in zijn komen tot belijdenis elk individualisme en sectorialisme volstandig uit. Niemand vertrouwt zijn eigen stem, en dan eerst wagen ze het, om uit de volle borst hun overtuiging te doen klinken, zoo ze weten, dat gelijke stem ook uit het hart hunner broederen in alle kerken en landen spreekt. Eerst als ze spreken, dat de ééne Geest van God, uit hetzelfde Woord van God, allerwegen een gelijke overtuiging gewerkt heeft in het hart van allen, die met hen zich in dezelfde strooming voortbewegen, gevoelen ze zich gerechtigd om, niet maar privaat, maar in naam der kerk van Christus te belijden, en alzo schriftelijk nu dezelfde belijdenis te formuleren, die eerst in den brandstapel door het martelaarsbloed hunner broederen bezegeld is“ (28/9)... „En ten vierde zij er op gewezen, dat de Calvinisten nooit tot het te boek stellen van hun belijdenis zijn over-

gegaan, dan nadat en in zoover de verlichting des Heiligen Geestes hun den zin van Gods Woord op de betwiste punten klaarlijk had doen onderscheiden. Van wat ge bij de enthousiasten van alle gading vindt, dat ze, op mystieke, onklare gegevens afgaande, al vast maar beginnen met hun bijzondere inzichten in schrift te brengen, speelt ge bij de Calvinisten niets. Veeleer staan ze in het geloof, dat ook de Theologie een dienaresse Gods is... en gaan deswege dan eerst tot spreken over, als deze Godgewijde Theologie tot genoegzame rijpheid van ontwikkeling is gekomen, om hun het spreken in klaren, helderen trant mogelijk te maken.“ (29, vgl. 36/7.)

In den laatsten volzin is wel zoo het een en ander nader te overwegen, geloof ik. Maar het citaat is toch voldoende voor het „Friesch Kerkblad“ als waarachtig, voldoende tegenover de meening van een redacteur, die zoo maar een formule (verbond met de uitverkorenen) wil vastgelegd zien, welke van alle in onze belijdenis en liturgische formulieren neergelegde uitspraken afwijkt. Waar haalt men den moed vandaan? Zeker niet uit de formulieren zelf, want zooals Heyns in het verleden week reeds genoemde, en thans hier doorgegeven citaat opmerkt, drukken deze zich anders uit:

„In dit Doopsformulier dan zien wij, dat over hetgeen de doop beteekent en verzegelt aldoor in 't algemeen wordt gesproken, zoodat wie zich houdt aan 'tgeen er staat, aan te nemen heeft, dat wat de doop gezegd wordt te beteekenen en te verzegelen, hij dat naar de leer van het Formulier beteekent voor en verzegelt aan elk kind, dat naar de ordinantie Gods den Doop ontvangt, hoofd voor hoofd.“

Zoo in 't algemeen wordt er gesproken in de beschrijving van het eerste stuk van de leer des Doops, n.l. hoe de Doop ons wijst op onze onreinheid, onze verdoemelijkheid voor God. „Ten eerste“, zoo heet het, „dat wij met onze kinderen in zonden ontvangen en geboren zijn“... „Wij en onze kinderen“. Hier spreekt de gemeente zooals zij daar is, de geloovigen en hun zaad. Wij en onze kinderen in 't algemeen. Wel, hiermee kan ieder vrede hebben. Elk zal volgaarne toestemmen, dat dit werkelijk elke doopeling geldt hoofd voor hoofd, dit in zonden ontvangen en geboren worden, dit kinderen des toorns zijn, etc.

Maar met diezelfde algemeenheid gaat het ook in het tweede stuk voort: „Want als wij gedoopt worden in den Naam des Vaders, zoo betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons een eeuwig Verbond der genade opricht“, etc. Waar is het bewijs, dat hier alleen aan de uitverkorenen moet gedacht worden? Immers elke aanduiding, dat het hier niet evenzeer elk die gedoopt wordt hoofd voor hoofd geldt, ontbreekt. En als hier in het tweede stuk niet diezelfde algemeenheid hoofd voor hoofd bedoeld wordt als in het eerste stuk, dan is dit zeer misleidend, vooral omdat de gepastheid van die algemeenheid in het eerste stuk aanstonds in het oog moest springen. En dat in een stuk als dit! Dan is het een onvergeeflijke fout, dat men na de algemeenheid in het eerste stuk, die blijkbaar zoo algemeen bedoeld moest wezen, in het tweede stuk niet even aangeduid heeft, dat men hier die algemeenheid niet zoo algemeen moest nemen, niet als hoofd voor hoofd moest opvatten, maar dat men hier slechts aan de uitverkorenen had te denken, en die algemeenheid had te verstaan „van de soort en niet van de individuen“ of „naar het oordeel der liefde“. Inderdaad, dat ware een fout zoo grof, dat zij in een Formulier als dit, een der drie oudsten, dat over zoveel schijven geloopt heeft, dat eer het te Dordt 1618 geaprobeerd werd, den strijd met de Wederdoopers mee doorleefd had, welke de vaders voorzichtigheid in hun uitdrukkingen en verklaringen geleerd had, eenvoudig ondenkbaar is.

Daarom zonder eenigen twijfel dezelfde beteekenis die wij heeft waar het geldt in zonden ontvangen en geboren zijn, in het eerste stuk, diezelfde beteekenis heeft wij ook in het tweede stuk, n.l. hoofd voor hoofd, waar het heet: „Want als wij gedoopt worden in den Naam des Vaders, zoo betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons een EEUWIG Verbond der genade opricht“.

Derhalve naar de officiële leer der Geref. Kerken is het Verbond der Genade niet opgericht „alleen met de uitverkorenen“, maar met „ons en onze kinderen“, en dat verbond met ons en onze kinderen opgericht is niet een tijdelijk verbond, of eenig ander aanhangsel, maar een eeuwig verbond, het verbond. Zij hebben deel aan het wezen van het verbond.

Evenzoo wordt in de aanspraak aan de ouders dezen op het hart gedrukt, dat „de Doop een ordening Gods is“ om ons en ons zaad Gods verbond te verzegelen en ze dus bepaaldelijk den Doop tot dat einde hebben te gebruiken. Maar hoe zou het Formulier zoo kunnen spreken, als het slechts in de uitverkorenen bondelingen erkende, en het dus voor de ouders onmogelijk was te weten of hun kinderen in het verbond waren, en dus Gods verbond wel aan hen mocht en kon verzegeld worden.

En eindelijk als Partijen te willen noemen God de Vader ter eene zijde, en Christus en de uitverkorenen in Hem ter andere zijde, zooals de Westminsterse Catechismus het heeft, zou met ons Doopsformulier in het geheel niet accordeeren. Immers ons Formulier noemt in het tweede stuk van de leer des Doops duidelijk genoeg de Drieënige God, Vader, Zoon en H. Geest enerzijds tegenover de bondelingen „ons en onze kinderen“ anderzijds. Alzo Christus komt daar niet voor als Partij tegenover den Vader; maar als partij naast den Vader en den H. Geest, en derhalve geheel aan de andere zijde. Het zou voor ons moeilijk gaan om dien Catechismus van Westminster te aanvaarden en ons Doopsformulier te houden. Er zijn er geweest, die juist vanwege deze verbondleer dien Catechismus hoven onze eigen Belijdenisschriften genoemd hebben. Geen wonder ook!

De Heidelb. Catechismus geeft in vraag 71 als grond voor den kinderdoop op, dat de jonge

kinderen in Gods v. grepen z. der geloov. Gods verbond wassen. E. dat hoofd worden z.

Dit „alzo“ in de verbor. oprichten tu en zijn zaad. bondsopricht als met Alm. volwassene. vigen worde. waarheid a. de eersten.

Met „volw. wassene ge. ger reeds h. hier uit he. stoten word. Maar zuller. dan moeten. luidt dan o. de verlossin. geloof werk. gezegd wor. beleden we. het verbond. en dus hoe. aan de h. „niet zinde. staat de Ca. schouwing“. nen, als te. inwendig v. strekking. T. alleen met. deren in 't. en hetzelfde. schaduw te. dat wat ge. deren werl. dosis inle. die bescho. schelding in. aan alle jor. in het verb. dat van vo. deel hebben. verbonds ev. Dit is dus l. schelding n. De Catechis. verbond gel. weten.

De taal v. DENIS is d. de kind. doopen. bonds te. Israëls b. loften, d. zijn. — H. geloovigen. het verbond. behooren ge. aanduiding. voor den ee. ander, of. kinderen w. dit bedoeld. thans in ee. omschreven.

Onze Ned. alleen met. genade met. hoofd voor.

Van bijz. tijdenis op. hebben wij. zelf in Ger. die het tee. daarmee re. schouwen. „Gen. 17 is. de openmit. hoofd voor. tijdenis op. Geref. Kerke. anders ge. geestelijk g. verkorenen. hoofd voor. nog geheel. van kracht. voor den. Abraham's. zaad besne. der geloov. worden.

De DORE. op vijf hoc. Remonstran. nes dus he. uitdrukking. geeft, hoe. bedoelen h. verbondsk. wordt bel. Gods uit. hetwelk. loovige. maardo. bonds. begrepe. ouders. ligheid.

verlichting des
s Woord op de
rscheiden. Van
ding vindt, dat
aande, al vast
hten in schrift
niets. Veeleer
eologie een
dan eerst tot
eologie tot ge-
gekomen, om
trant mogelijk

een en ander
t citaat is toch
als waarschu-
een redacteur,
de uitverkore-
lle in onze be-
gelegde uitspra-
andaan? Zeker
s Heyns in het
ans hier door-
ich anders uit:

it over hetgeen
r in 'talge-
ich houdt aan
t wat de doop
egelen, hij dat
at voor en ver-
intie Gods den

en in de be-
leer des Doops,
reinheid, onze
l, zoo heet het,
ontvangen en
deren". Hier
de geloovigen
in 'algemeen.
Elk zal vol-
elke doopeling
den ontvangen
orns zijn, etc.
at het ook in
s wij gedoopt
selugt en ver-
is het bewijs,
moet gedacht
het hier niet
or hoofd geldt,
tuk niet die-
bedoeld wordt
leidend, vooral
d in het eerste
en. En dat in
geefelijke fout,
erste stuk, die
vezen, in het
dat men hier
st nemen, niet
r dat men hier
enken, en die
soort en niet
el der liefde",
dat zij in een
dat over zoo-
te Dordt 1618
Wederdoopers
voorzichtigheid
leerd had, een-

beteekenis die
vangen en ge-
eteekenis heeft
or hoofd, waar
in den Naam
God de Vader,
erbond der

Geref. Kerken
at „alleen met
nize kinderen",
n opgericht is
er aanhangsel,
ad. Zij hebben

— — —
e ouders deze
ordering Gods
verzegelen en
rind e hebben
er zoo kunnen
n bondelingen
ogelijk was te
waren, en dus
kon verzegeld

— — —
emen God de
uitverkorenen
estminstersche
psformulier in
ons. Formulier
doops duidelijk
en H. Geest
en onze kin-
laar niet voor
aar als partij
erhalve geheel
moelijk gaan
te aanvaarden
er geweest,
a Catechismus
vond hebben.

in vraag 74
t de jonge

kinderen alzoowel als de volwassenen in Gods verbond en in Zijne Gemeente begrepen zijn. Vlakuit worden dus hier de kinderen der geloovigen als bondelingen gequalificeerd, als in Gods verbond begrepen, en dat alzoowel als de volwassenen. En kennelijk is dit altijd opgevat als iets, dat hoofd voor hoofd geldt, want hoofd voor hoofd worden ze gedoopt.

Dit „alzoowel als de volwassenen" wortelt natuurlijk in de verbondsformule, Gen. 17:7: Ik zal Mijn verbond oprichten tusschen Mij en U en Uw zaad na u. Abraham en zijn zaad worden naast elkaar genoemd; de verbondsoprichting heeft plaats met het zaad alzoowel als met Abraham; de geloovigen en hun kinderen, de volwassene geloovige en de kleine kinderen der geloovigen worden op één lijn gesteld; de laatsten zijn dus in waarheid alzoowel in Gods verbond begrepen als de eersten.

Met „volwassenen" worden dus blijkbaar bedoeld volwassene geloovigen. Dit volgt ook, gelijk wij vroeger reeds betoogd hebben (Jaarg. III, 390) daaruit, dat hier uit het recht der volwassenen op den doop besloten wordt tot het recht der kinderen op den doop. Maar zullen volwassenen recht op den doop hebben, dan moeten het volwassene geloovigen zijn. Het antwoord dan ook verder: „en dat hun door Christus" bloed de verlossing van de zonden, en de H. Geest, die het geloof werkt, niet minder dan den volwassenen toegezegd wordt aan diezelfde kinderen van welke eerst beleden werd, dat zij zoowel als de volwassenen in het verbond Gods en in Zijne Gemeente begrepen zijn, en dus hoofd voor hoofd deelgenootschap toegekend aan de heilgoederen des verbonds" en alweer „niet minder dan de volwassenen" (geloovige). En zoo staat de Catechismus beslist zoowel tegenover de beschouwing van een verbond alleen met de uitverkorenen, als tegenover de onderscheiding in een uit- en inwendig verbond, en alle onderscheiding van dezelfde strekking. Tegenover de beschouwing van een verbond alleen met de uitverkorenen, omdat van de jonge kinderen in 'algemeen gesproken wordt, hen allen een en hetzelfde toegekend wordt, en er geen schijn of schaduw te bespeuren valt, als zou de bedoeling zijn, dat wat gezegd wordt, slechts voor een deel der kinderen werkelijk waarheid zou zijn. Er is een goede dosis inlegkunde noodig om deze belijdenis naar die beschouwing om te buigen. En tegenover de onderscheiding in een in- en uitwendig verbond, omdat hier aan alle jonge kinderen der geloovigen zulk een in zijn in het verbond wordt toegekend, als gelijk staat met dat van volwassen geloovigen, en als in zich opsluit deel hebben aan de heilgoederen, aan het Wezen des verbonds evenzoo niet minder dan volwassene geloovigen. Dit is dus heel iets anders dan wat men bij die onderscheiding noemt het in zijn in het uitwendig verbond. De Catechismus heeft blijkbaar voor zulk een uitwendig verbond geheel geen plaats; hij zou er geen raad mee weten.

De taal van de NEDERLANDSCHE GELOOFSBELIDENIS is desgelijks. In art. 34 belijden wij: dat men de kinderen der geloovigen behoort te doopen, en met het merkteken des verbonds te verzegelen, gelijk de kinderen Israëls besneden werden, op dezelfde beloften, die aan onze kinderen gedaan zijn. — Hier wordt alweer van al de kinderen der geloovigen een en hetzelfde verklaard, n.l. dat zij in het verbond zijn en dus met het teken des verbonds behooren geteekend te wezen. Ook hier ontbreekt elke aanduiding, dat dit in zijn in het verbond als zodanig voor den een heel iets anders beteekent dan voor den ander, of dat wat gezegd wordt, voor een deel der kinderen wel waar is en voor een deel niet. En werd dit bedoeld, dan moest het ook uitgedrukt worden, althans in een stuk, dat de bestemming heeft een welomschreven belijdenis te zijn.

Onze Ned. Belijdenis kent geen verbond der genade alleen met de uitverkorenen, maar een verbond der genade met de geloovigen en hun zaad, en dat zaad hoofd voor hoofd.

Van bijzondere betekenis is nog dat beroep der Belijdenis op de besnidenis des O. Test. Reeds vroeger hebben wij gezien, hoe door de betekenis, die de Heere zelf in Gen. 17 aan de besnidenis gaf, elk Israëliet, die het teken ontving volgens Gods eigen ordinantie, daarmee recht ontving, om zich als bondeling te beschouwen, of God van misleiding te beschuldigen. Uit Gen. 17 is het daarom zoo duidelijk als de dag, dat de opneming in het verbond heel Abraham's zaad gold hoofd voor hoofd. En nu zegt dit beroep van onze Belijdenis op de bedeeling des O. Test. ons, dat wij als Geref. Kerken niet gelooven, dat dit met het N. Test. anders geworden is, dat het met het N. Test. meer geestelijk geworden is, en dus nu slechts voor de uitverkorenen zou gelden, wat toen voor Abraham's zaad hoofd voor hoofd gold; maar dat wij gelooven, dat dit nog geheel hetzelfde is, dat dezelfde regel, die toen van kracht was voor de besnidenis, nu van kracht is voor den doop, omdat even beslist als toen geheel Abraham's zaad in het verbond was en dus heel dat zaad besneden moest worden, zoo ook nu heel het zaad der geloovigen in het verbond is en dus gedoopt moet worden.

De DORDTSCHER CANONES zijn opgesteld met het oog op vijf hoofdpunten, waarover het geschil liep met de Remonstranten. Over de verbondsoleer hebben die Canones dus hoegenaamd niets. Toch komt er een enkele uitdrukking in voor, die duidelijk genoeg te kennen geeft, hoe men te Dordt over het verbond dacht. Wij bedoelen het geloof aan de zaligheid van vroegstervende verbondskinderen, zooals dit in Hoofdstuk I, 17 als volgt wordt beleden: Nademaal wij over den wil Gods uit Zijn Woord hebben te oordeelen, hetwelk getuigt, dat de kinderen der geloovigen heilig zijn, wel niet van nature, maar door de weldaad des genadigen verbonds, in hetwelk zij met hunne ouders begrepen worden, zoo moeten godzalige ouders aangaande de verkiezing en zaligheid hunner kinderen, die God in hun-

ne kindsheid uit dit leven wegneemt, niet twifelen.

Weer algemeen: de kinderen der geloovigen, en dat in een belijdenis waarmee de Kerk voor het oog dergenen, die buiten haar stonden, de algemeenheid van het Remonstrantisme van zich wilde afschudden.

En aan die kinderen der geloovigen in 'algemeen wordt zulk een in zijn in het verbond toegekend, dat als zij vroeg sterven, voor godzalige ouders een vaste grond zal zijn om aan hunne verkiezing en zaligheid niet te twifelen. Heel iets anders dan een in zijn in een uitwendig verbond.

Een in zijn in het verbond, dat twijfel aan hun verkiezing en zaligheid als zij vroeg sterven, beslist verbiedt, „niet moeten twifelen". En twijfel aan hun verkiezing en zaligheid kan slechts dan met recht verboden zijn, als er grond is om dat van alle vroeg stervende kinderen der geloovigen hoofd voor hoofd te gelooven. Want indien die grond van de honderd kinderen slechts één niet zou betreffen, zou er voor elk ouder reden tot twijfel zijn of niet misschien zijn kind dat ééne ware. Zulk een twijfel kan dan niet met recht verboden worden. Bewijs genoeg, dat hier de bedoeling onmogelijk kan wezen: „men mag het hopen", „men moet het er voor houden", „naar het oordeel der liefde", „er zijn er onder" etc. Bewijs genoeg, dat in dit protest tegen Remonstrantische algemeenheid deze algemeenheid wel degelijk bedoeld is, dat bedoeld is, wat er staat.

Het in zijn van de kinderen der geloovigen in het verbond hoofd voor hoofd, is zulk een in zijn, dat wanneer zij vroeg sterven, hun verkiezing en zaligheid voor godzalige ouders onwrikbaar behoort vast te staan. Waar blijft dan voor de rechtbank onzer Belijdenisschriften de leer van een genadeverbond, opgericht alleen met de uitverkorenen?

Het is deze beschouwing, die met betrekking tot dit stuk altijd zal spreken van: er zijn er onder, men mag het hopen etc.

Waar komt dit vandaan?

Hier vandaan, dat die beschouwing alle objectiviteit mist. Slechts de uitverkorenen zijn in het genadeverbond, en wij weten van de uitverkiezing niets, althans niet van ander uitverkiezing. Wij weten dan niet wie in het verbond zijn, voor wie de doop waarlijk een zegel was, en wie, als ze vroeg sterven, naar den hemel gaan. En al wat men vaststellen kan is dit: er zullen natuurlijk onder die kleine zoowel uitverkorenen zijn als onder hen, die opgroeien, dus er zijn er gewis onder, die zalig worden.

Maar noemen wij de geloovigen en hun zaad en dat zaad hoofd voor hoofd als degenen met wie God Zijn genadeverbond opgericht heeft, dan hebben wij objectiviteit. Dan weten wij wie in het verbond zijn, wie in den doop een zegel ontvingen, en wie, als zij vroeg sterven, naar den hemel gaan. Want zij allen staan gelijkelijk in dat verbond met God, zij hebben het niet verbroken, zij konden dat niet doen en de Heere is de Getrouwe. Neemt de Heere ze, in dat verbond staande, weg, dan kunnen ze niet verloren gaan. Zoo volgt, dat de Heere geen andere verbondskinderen vroeg uit dit leven wegneemt dan uitverkorenen, en die voor hun dood met zaligmakende genade zijn verrijkt geworden. Dus moeten godzalige ouders aan die kinderen verkiezing en zaligheid niet twifelen, want daaraan te twifelen is twifelen aan Gods verbond, dat op Christus bevestigd is, dat Hem tot Borg heeft, en dus beslist ongelooft.

Nu kan men, in de lijn-Douma voortredeneerende, ongetwijfeld zijn bezwaren tegen de taal der formulieren inhengen bij wijze van gravamen, en dan pogen, zich te beroepen op de Schrift. Voorzover in het voetspoor van dr Thijs en prof. Aalders de exegese van Jer. 31 daartoe dringen mocht, zij evenwel herinnerd, dat ik deze verwerp, en, in overeenstemming met wat prof. Ridderbos daarover opmerkte, met genoegen constateer, dat Heyns het volgende dienaangaande opmerkte:

„Hoe men uit dezen tekst een bewijs construeert voor de stelling, dat alleen uitverkorenen in het Verbond kunnen zijn, is ons niet precies bekend. Wellicht geschiedt het op deze wijze: In dezen tekst wordt den bondelingen onder het N. Test. zaligmakende genade toegezegd, en zoo spreekt het van zelf, dat alleen uitverkorenen tot het Verbond kunnen behooren. Maar als deze tekst zou inhouden een belofte van zaligmakende genade aan de bondelingen des N. Test. en deswege alleen uitverkorenen als bondelingen kunnen aangemerkt worden, wat beteekent deze belofte dan? Zij komt dan hierop neer, dat onder het N. Test. den uitverkorenen zaligmakende genade zal gegeven worden. Is daar iets bijzonders in; eenige uitnemendheid van het N. Test. boven het Oude? Ontvingen onder het O. Test. niet alle uitverkorenen zaligmakende genade?

De bedoeling dezer belofte is onzes inziens deze: Zij is een aankondiging van de bedeeling des Geestes des N. Test., een bedeeling, die met haar rijkdom van genadewerking als een nieuw Verbond zou staan tegenover de wettische bedeeling des O. Test. En zoo is immers die belofte heerlijk en zichtbaar vervuld? Is de Kerk niet uitgebroken ter rechter- en ter linkerhand, zooals bij Jes. 54 voorzeggd werd, en dat juist door dien rijkdom van genadewerking des H. Geestes, zooveel milder dan onder het O. Test., toen blijkens de geschiedenis de bondelingen in den regel bondbrekers werden? De geschiedenis der Kerk des N. Test. is niet onbezoeeld, niet van verval en afdwaling vrij, maar indien zij, niettegenstaande zij al die onmiddellijke openbaringen, die bijzondere tussenkomst en wonderen heeft moeten missen, toch zooveel schooner is dan die des O. Test., ligt de oorzaak daarvan gewis in de vervulling dezer belofte, die met name naar den Pinksterdag wijst. Maar dan is er in dezen tekst niets, dat pleit voor een Genadeverbond alleen met de uitverkorenen". („Geref. Am.", IV, nr 5, bl. 216/7.)

Een eventueel gravamen van broeders, die ds Douma's wensch mochten onderschrijven, tegen de taal der formulieren, zal dus niet zoo gemakkelijk op Jer. 31 zich kunnen beroepen. Temeer niet, omdat, gelijk de hier-

(Zie vervolg op blz. 364.)

Al gaande en weenende....

Van den zaaijer zegt Psalm 126 dat hij gaat, al gaande en weenende.... De landman is over het algemeen iemand van een zeer gereserveerde en beheerschte levenshouding, ja, van een gesloten karakter. De schaarsche tranen, die dit stoer geslacht vergiet, worden in de eenzaamheid geschied, niet op den akker. Er moet dus wel een zeer bijzondere oorzaak voor bestaan, als de landman zich door zijn aangeboren en aangekweekte levenshouding ziet verlaten en zijn zelfbeheersching hem in den steek laat. Die bijzondere reden is dan ook aanwezig in de omstandigheden waarvan Psalm 126 spreekt. Ten zuiden van Juda namelijk bevond zich een onaangename landstreek, door Jesaja beschreven in deze woorden: Land des angstes en der benauwdheid! Ach, het arme boertje dat hier zijn landouwen vond! De zon stond er des zomers als een gloeiende krater aan den hemel en des nachts sproeiende de aangrenzende woestijn haar zand over het gewas, dat tevergeefs naar regen dorstte. Wat elders in het land frissche beken waren, deden zich hier als holle wegen voor, waarin het schonkige vee distels vrat tot stilling van zijn knagenden honger. Zie den landman uitgaan, een huid van leer over de magere leden, kommer gegroefd in het sombere gelaat. Als hij de dorre akkers ziet, zijn vee de beenderen door de huid ziel steken als de gonzen de kinderen van de hitte in horden komen aanvliegen, dan schiet hem het gemoed vol en worden hem de oogen heet. Hem komen die andere deelen van zijn vaderland voor den geest, waarvan gelden mag: de velden zijn bekleed met kudde, de dalen zijn bedekt met koren! Met de dochters van Zelefad klaagt hij: Gij hebt mij dor land gegeven! Maar al is zijn arbeidsvreugde weinig, toch ZAAIT hij. Al gaat hij, al gaande en weenende, toch ZAAIT hij!

Maar nu moet gij dienzelfden landman zien in een ander seizoen! Als de spade regens komen, herleeft ook het Zuiderland. Alles wordt met een frisch groen overtoegen, de uitgedroogde wadi's zijn ruischende beken geworden en de bloei slaat uit de akkers. Het wordt oogsttijd ook in het Zuiderland. Er is een tijd om te weenen, er is een tijd om te lachen! Heeft de arme boer onder het zaaien aan zijn gevoel toegegeven, nu kan hij ook zijn blijdschap niet bedwingen. Oogsten was in het Oosten steeds een feest, maar hier is het een oogsten in extase! De landman kan zelfs niet wachten tot de vruchten van den akker zijn ingezameld, de beker met den landwijn rondgaat, de kleurige lampions worden ontsloten en de maagden met de tamboerijnen rinkelen. Neen, terwijl hij krom loopt onder de schoven — want hij is arm en heeft geen gespan! — terwijl hij het graan op rug en schouders heeft opgetast, heft hij reeds den lofzang aan. Een gebogen rug is een moeilijke houding om te zingen, zelfs het neuriën valt dan zwaar. Doch de groote vreugde laat zich niet bedwingen, hij zal met gejuich wederkomen, dragende zijn schoven.

Wat vinden wij hier een treffend beeld van veel arbeid in het koninkrijk Gods. Daar zijn gemeenten met een bloeiend kerkelijk leven, daar zijn ook kerken met uitgedroogde wadi's, waar de dienaars gaan, al gaande en weenende. De arbeid in de evangelisatie is meestal ook een zaaien in het Zuiderland. Als één van mijn lieve broeders, die het zaad des evangelies heeft te zaaien op een koud en geesteloos Noord-Hollandsch dorp, denkt aan zijn collega in een gezonde kerkelijke gemeente, dan zal hem ook soms het gemoed volschieten, hij gaat, al gaande en weenende. Wie zijn arbeid ontving in de wadi's van de groote stad, wie daar zijn zondagsschool ziet kwijnen als een akker in zomerdroogte, zijn bijbellezing ziet verlopen, zijn wijnstok harde kniekers ziet dragen in stede van sappige druiven, hij gaat, al gaande en weenende. Maar toch, hij ZAAIT! Het schijnt dat de akker en de wijnstok liegen, maar de landman, in het besef van zijn roeping, ligt niet Tegen hoop op hoop werpt hij het zaad in de voren. Wij zeggen soms vroom, dat wij de uitkomst moeten geven in Gods Hand. Dat is waar. Doch wij geven die uitkomst in Gods hand.... met betraande oogen. Evenmin kunnen wij het Zuiderland met een hoeraatje bezaaien. Daar zijn soms zaaiers, die geen regen meenen van noode te hebben, maar zij zullen bedrogen uitkomen. Niet alzoo de boer, die ging al gaande en weenende. Hij zal met gejuich wederkomen, dragende zijn schoven.... Wij zouden zeggen: dat is niet waar, de levensgang van den zaaijer verloopt heel anders. Als hij trouwelijk gearbeid heeft, dan hangen — na eer en staat — de bedi- lers over het hek en zij zeggen tegen elkander: moest die man niet noodig uitscheiden! Daar moest een jonge, frissche kerel komen om zijn werk over te nemen. Want in de beschouwing der men-

schen komt de oogst van de jonge boeren en niet van den zegen des hemels. Op enkele uitzonderingen na gaat ons leven, ook het leven van den arbeider in het koninkrijk Gods, met weinig glorie ten einde. Doch de Schrift leek ons dat het anders is: hij zal met gejuich wederkomen, dragende zijn schoven! O, dan neemt God Zelf den zandzak van de schouders en maakt de vingers los van de ploegschaar. Wij, menschen, noemen dat: emeritaat of pensioen of sterven. Maar Gods Boek heeft daar andere namen voor; Gods Getuigenis noemt dat OOGSTEN! Want als het geloof in ons hart niet loog, toen wij al weenende zaaiden, ook Gods belofte zal niet liegen, maar boven verwachting worden vervuld. Zoals ik zeide: ons staat een ander beeld voor den geest. Voorzeker, hij zal met een gebogen hoofd wederkomen en hij zal zuchten: weinig en kwaad zijn de jaren mijns levens geweest. Maar God zal de volle schoven leggen op zijn rug en schouders, zijn moede slapen bekruisen met de kroon des levens. Die hier bedrukt, met tranen, zaait — zal juichen, als hij vruchten maait!

N. B.

(Vervolg van blz. 363.)

boven bedoelde predikant in herinnering brengt, ook dr. A. Kuiper de pénétrante exegese van prof. Aalders niet gekend, en ook niet als juist aanvaard heeft. Ten bewijze wijst mijn correspondent o.m. op de L. de S. S. I, 56: daar heeft dr. Kuiper in zijn colleges dogmatiek het over de enthousiasten, die in de dagen van het Nieuwe Verbond de Schrift niet meer noodig achten, want: staat er niet in Jer. 31, dat allen van den Heere zullen geleerd zijn? Tevens naar Joël 3:1 in verband met Hand. 2 wordt door hen verwezen. Maar — zoo zegt Kuiper — „hiertegen dient opgemerkt, dat deze plaats uit Joël, blijkens de exegese van Petrus, volstrekt niet zegt, dat elk geloovige nu betere openbaringen had dan vroeger de Profeten, maar dat, waar vroeger de bedeeeling des Geestes slechts op enkele personen geweest was, ze nu op allerlei personen gekomen is“. (Vrije weergave van Kuiper's woorden.)

Hier, maar ook elders deinst Kuiper blijkbaar terug voor een exegese, die het „allen“ (uit Jer. 31:31) betreft op deze bedeeeling en dan met de conclusie, die prof. Aalders trekt. In zijn „Dat de genade particulier is“ (106/7) citeert Kuiper ook Jer. 31, maar om te constateeren, dat uitspraken, „die het volk des Heeren als een volk van louter heiligen (niet slechts potentia, maar actia) voorstellen... „niet op den voorloopigen staat van Jezus' kerk, maar wel op het tijdperk van glorie, waarin het voorloopige een einde zal hebben genomen“ slaan. De volle inhoud van deze en soortgelijke uitspraken is volgens Kuiper „zelfs nu nog op geen enkele gemeente van Christus ooit toepasselijk“.

Nu zal niemand van ons verwachten, dat wij met een exegetische uitspraak van dr. Kuiper een pleidooi beslist achten; de herinnering aan de onderlinge tegenpraak in Kuiper's verspreide tekstenmateriaal is tegen zulke misvatting reeds een medicijn. Maar we hebben er wel bezwaar tegen, dat men zekelijke opinies van dr. Kuiper ons thans wil opdringen op grond van een exegese van Jer. 31, waartegen behalve Ridderbos, Wijngaarden, Heyns, ook tenslotte Kuiper zelf bezwaren zou inbrengen. Volkomen terecht schrijft de predikant, hierboven bedoeld, mij:

„Het gaat hier om een eerstgeboorterecht. Een strijd, waaraan geforceerd een einde is gekomen, wordt nu van den anderen kant voortgezet. En terwijl men eerst plechtig verklaarde, dat dr. Kuiper om zijn 'nieuwe leer' niet verketterd mocht worden, keert men nu de rollen radikaal om en verkettert hen, die de oude leer der Afscheiding nog niet zoo dwaas vinden.“

In hoofdzaak is hier de situatie duidelijk geteekend. Men kan ook bij de oude afgescheidenen over het verbond allerlei meening aan het woord zien komen; tot over monopleurisch en dupleurisch toe (S. A. v. d. Hoorn in 1879 h.v.). Maar op het kardinale punt, waarover prof. Aalders' krasse woorden handelen, zijn zij wel eenstemmig. Reeds enkele weken lang ligt onder Persschouw een stuk van ds. Delleman te wachten op plaatsing. We hopen, dat het deze week meekomt. Dan zal onzen lezers duidelijk zijn, waarom onze predikant-correspondent van daareven van „eerstgeboorterecht“ spreekt. Het boekje van Pieters en Kreulen (predikanten te Franeker en te Hallum), getiteld: „De Kinderdoop“ (Franeker 1861) is „kerkelijk goedgekeurd“ door de „visitatores librorum“ in de provincie Friesland, volgens art. 55 der synode van Dordrecht 1618/9, n.l. door ds. J. Beijer te Leeuwarden, en ds. K. J. v. Goor te Sneek. Ds. Delleman haalde daaruit reeds een en ander naar voren; ik wijs ten overvloede op bl. 88, waar van Calvijn geciteerd wordt, dat door het verachten (nalatzen) van den doop het verbond Gods verbroken wordt, en de verbondsvloek ook voor het N.T. wordt gehandhaafd, maar dan niet op de wijze van prof. Aalders' betoog (wezen des verbonds contra verschijning) doch krachtens de overtuiging, dat het „verbond der genade zich, onafhankelijk van het geloof, door middel van den doop sacramenteel voortzet“ (88). Eveneens op bl. 56, waar geheel in den trant van Heyns, geleerd wordt, dat het doopsformulier van een genadeverbond niet tusschen Vader en Zoon, doch tusschen God en Abraham weet, alsmede (82), dat het „in Christus geheiligd“, waarin het formulier den grond voor den kinderdoop ziet, NIET kan slaan op de eeuwige verkiezing, ook niet

op een „onderwerpelijke“ genade, maar moet zien op „een heiligheid uit kracht des verbonds“. Ik ben het daarmee — lettende op de Dordtsche Leerregels — eens; niet, om daarin een tegenstelling te zoeken met de genadige werking van den Heiligen Geest, want, gelijk ik eens tegen „De Wakker“ aanvoerde, dat zou strijden reeds met Hendrik De Cock zelf, die ook van verbondsheiligheid sprak, niet met uitsluiting evenwel, doch met insluiting van de Geesteswerking in het hart (naar het oordeel der liefde, natuurlijk); anders zou men het verbond „veruitwendigen“, en daar houd ik, nog steeds, mijn tegen Jongeleen ingebrachte bezwaren tegen. Maar in dien zin bedoel ik het: van het verbond wordt op de heiligheid, niet van de heiligheid op het verbond geconcludeerd.

We willen ons niet laten verleiden tot een compromis-formule naar binnen, welke ons evenwel van de christelijke gereformeerden voor goed zou vervreemden. Prof. Dijk heeft onlangs op den bondsdag der chr. geref. jongelingen een woord over vrede gesproken, en ds. Janssen, chr. geref., was er erg verheugd over; ook hadden de kranten weer copie. Het is ons alles goed en wel; men weet, dat wij al jaren lang betoogd hebben, dat de scheur tusschen hen en ons zonde voor God is, en de wereld uit moet (knievallen zijn daarbij volstrekt overbodig, de daad der zonen is noodig, en behoeft niet in details te oordeelen over de vadersen, voor wier overtreding, naar de Schrift, de kinderen niet behoeven te boeten; en wat mij betreft, mogen we dit zondigen in details in bedrijf of misschien wel in nalatigheid, over en weer van elkaars vadersen constateeren, mits we maar als zonen van heden met elkander het hierin eens zijn, dat hun theologische meeningsschillen geen grond mogen zijn voor kerkelijke gescheidenheid). Ik heb dus niets tegen prof. Dijk's eenheidstoespraak. Wat me wel een beetje verwondert is dit, dat de een over de eenheid een keurige rede houdt, terwijl de ander een ook door prof. Dijk sterk aanbevolen boek, dat in zijn slot deze eenheid zoo krachtig mogelijk in den weg staat, moet critiseeren, en er warempel dan broeders zijn, die zeggen: de één is man des vredes, en de ander maakt al weer geschil. Neen, de zaak staat zoo: de één werkt voor den vrede met een mooie rede, en de ander met artikelen, die de steenen, die op het vredespad liggen, tracht weg te ruimen. En zoo werken we samen, de een op deze, de ander op die manier. En zoo houden we, voor wat die verbondsheiligheid betreft, meteen plaats open voor de meening van prof. dr. H. Bouwman van Kampen, die in zijn „Geref. Kerkrecht“, II, 295, opmerkt:

„In Rom. 11:16 wordt gesproken van de heiligheid des verbonds. Het beeld van den wortel en de takken heeft betrekking op Abraham en zijn zaad... Deze heiligheid waarborgt volstrekt niet de persoonlijke zaligheid van elk der Israëlieten, want het meerendeel dezer heiligen gaat verloren. Maar indien wij hier denken aan de verbondsheiligheid, is het beeld duidelijk: 'Indien de wortel heilig is, zoo zijn ook de takken heilig'. ...De doop dient niet om de kinderen te heiligen, maar de doop wordt bediend, omdat — zooals in de eerste doopvraag staat — onze kinderen 'in Christus geheiligd zijn'.“

Alsmede (241):

„Het getal dergenen, die wij rekenen tot het verbond, is niet identisch met het getal der uitverkorenen.“

K. S.

De scheuring in Amerika (XIII)

Nu we toch terwille van de artikelen-Lyzenga den draad even wat vieren moesten, en we juist met hem gereed gekomen zijn, zal het me wel vergund zijn, in deze reeks even een antwoord op te nemen, dat ik op een vraag van ds. Zwier in „De (amerikaansche) Wachter“ hem wel geven moet. Beter kon ik het afzonderlijk doen, maar ik verlies m'n ruimte anders.

Ds. Zwier dan stelt mij in „De Wachter“ van 25 Juli j.l. een vraag. Ze raakt de kwestie van het anthropomorfisme; we zullen daarom eerst zeggen, wat ds. Zwier daaronder verstaan hebben wil:

„Het woord anthropomorfisme zouden we letterlijk kunnen vertalen door menschevormigheid. Het wordt in de dogmatiek gebruikt om er mee te kennen te geven, dat er in menselijke vormen, op menselijke wijze, van God en Goddelijke zaken gesproken wordt. Een anthropomorphe uitdrukking is dus een soort beelddpraak, die wij menschen gebruiken, als we van God, van Zijn deugden en van Zijn werken spreken.“

Ds. Zwier geeft dan voorbeelden (o.m. het „berouw“ van God), en zegt dan:

„Doch om nu maar dadelijk met de deur in huis te vallen en recht op den man af te gaan, de bedoeling van deze artikelen is de vraag te stellen, of het juist is, als wij van Gods algemeene genade of gemeene gratie spreken, te zeggen: Dat is eigenlijk niets dan een anthropomorfisme, een menselijke spreekwijze op God toegepast.“

Het komt mij voor, dat dr. Schilder in de verklaring, die hij liefst zou willen geven van het eerste der bekende 'Drie Punten' van onze Synode van Kalamazoo, dien kant uit wil. Als ik me vergis, zal de professor wel zoo goed willen zijn mij te corrigeren in „De Reformatie“, en dan zal ik D.V. in „De Wachter“ onze lezers met die correctie wel in kennis stellen.

Zooals we weten, heeft hij 'eenige critiek' op dat eerste punt, en die critiek komt (hier had ds. Zwier kunnen zeggen: voor zoover thans reeds in de pers verschenen, K. S.) vooral hierop neer, dat deze uitspraak van Kalamazoo aan onduidelijkheid lijdt en dus aan nadere verklaring behoefte heeft. En dan 1) zou hij dit punt liefst zoo willen verduidelijken, dat

1) Het eerste (die onduidelijkheid) heb ik inderdaad geschreven. Maar waar las Ds. Zwier dit tweede? K. S.

wij op menselijke wijze wel kunnen spreken van 'een zekere gunst of genade Gods, die Hij betoont aan Zijn schepselen in het algemeen', maar dat is anthropomorph gesproken. Als we letten op Gods eeuwigen raad met betrekking tot de gaven van Gods gemeene gratie, dan kunnen we eigenlijk niet spreken van een 'gunstige gezindheid Gods jegens de menscheit in het algemeen'.

In andere woorden, a parte hominis, van menscheijk standpunt bezien, maakt Gods houding tot de wereld in het algemeen op ons menschen den indruk van een genadige houding te zijn; maar a parte Dei, van Goddelijk standpunt bezien, is die houding moeilijk te beschouwen als een genadige houding.

Tot zoover ds. Zwier.

We zijn dankbaar voor zijn aanpakken van de kwesties, willen hem ook graag op alle vragen antwoord geven, maar willen dan ook dolgraag vooraf precies weten, waar we het samen over hebben. Daarom zou ik ds. Zwier willen vragen: wilt U me in „De Wachter“ even zeggen, wat naar Uw meening nu precies de inhoud van het eerste punt is? Ik beloof U, dat ik het in „De Reformatie“ weergeven zal, en precies op elke vraag, die U me stelt, zal antwoorden.

Dat ik graag, vóór ik vragen betreffende punt 1 beantwoord, weet, wat naar de meening van den vrager zelf het eerste punt precies inhoudt, is begrijpelijk. Ds. Zwier klaagt er over, dat het eerste punt niet datgene is, wat de protestantsch gereformeerde broeders (ds. Hoeksema e.s.) „ervan gemaakt hebben“. Maar temeer daarom hoop ik ons gesprek van zulke misverstanden te vrijwaren. Ik zoek gaarne waarborgen tegen misverstand. Ik wil niet zeggen: dit of dat is al of niet anthropomorph uitgedrukt, als we niet goed en duidelijk weten, WAT dit of dat precies behelst.

Om dus ook zelf maar recht op den man af te gaan, zou ik ds. Zwier willen vragen:

Wat is punt 1? IS HET DIT:

„Het staat volgens Schrift en Confessie vast, dat er, behalve de zaligmakende genade Gods bewezen alleen aan de uitverkorenen ten eeuwigen leven, ook een zekere gunst of genade Gods is, die Hij betoont aan Zijn schepselen in het algemeen“?

OF IS HET DIT:

„Het staat volgens Schrift en Confessie vast, dat... (zie boven, tot en met 'in het algemeen'), en hierin blijkt „de gunstige gezindheid Gods jegens de menscheit in het algemeen, en niet alleen jegens de uitverkorenen“?

MET ANDERE WOORDEN:

behelst punt 1 alleen „EEN ZEKERE (!!!) K. S.) gunst of genade“?

OF: behelst het OOK „DE gunstige GEZINDHEID“ Gods?

Of met nog andere woorden:

moet ik punt 1 lezen zooals de synode het heeft vastgesteld (dan valt de gezindheid er buiten),

OF moet ik het schildertje nemen met de (commis-soriale) „lijst“ erbij? (dan valt de gezindheid er onder).

Ds. Zwier weet, uit wat ik reeds schreef, dat hier een kwestie van beteekenis achter zit. Eveneens, dat één van de verwijten, die men aan de groep ds. Hoeksema stelt, hierop neerkomt: ge leest er meer in, dan er staat. Maar ik ben er zelf niet zoo zeker van, dat ik aan dit gevaar ontkom. Moet de gezindheid erbij, ja dan neen? Is het „eerste punt“ „een zekere gunst of genade“ PLUS „de gunstige gezindheid“ of ZONDER DIE? Indien ds. Zwier mij nu een verklaring geven kan, die naar zijn stellige overtuiging, dus zonder dat men mij eenig verwijt doen kan, door mij gebruikt mag worden als de authentieke meening der Chr. Ref. Church, zal ik hem dankbaar zijn, ook terwille van de vergemakkelijking van de discussie. Indien het hem niet mogelijk is, dan is het goed, dit te constateeren; dan komt er wat meer begripen over en weer, ook ter matiging of verduidelijking (dat zal er van afhangen) van het verwijt, gericht tot ds. Hoeksema, dat hij n.l. meer er in leest, dan er staat.

Ds. Zwier denke niet, dat ik me van zijn vragen af wil maken. Ik beloof hem onder vele getuigen volledig antwoord. Maar ik wil klaarheid. Temeer ook, omdat ik nog steeds dankbaar ben voor zijn protest, art. 149, tegen de besluiten van Kalamazoo. Maar in dit protest sprak ds. Zwier toch tevens uit, blz. 193, het met den INHOUD der synodale uitspraak volkomen eens te zijn. Nu treft het mij, dat ds. Zwier bij zijn weergave der punten in dit protest, dus reeds ter synode zelf, sprak van „de gunstige gezindheid Gods jegens de menscheit in het algemeen“.

Welnu, als ik nog zinnen ontleiden kan, dan beweet ik: die GEZINDHEID is NIET door de synode beleden. Ik geef evenwel dadelijk toe, dat het er wel veel op lijkt. Laat ons dienaangaand klaarheid scheppen.

Want, dat het geen klein verschil maakt, is wel duidelijk.

Of ik aarzeland, en met restricties, en sterk beperkend zeg: „EEN ZEKERE (!!!) gunst of genade Gods“,

dan wel of ik vrijmoedig spreek van „DE (!) gunstige gezindheid Gods“,

dat maakt veel verschil.

„De“ is bepaald, „een zekere“ is onbepaald.

„Gezindheid“ zegt iets omtrent de binnenste gedachten van den gezinde; „een zekere gunst of genade“, laat in dat „een zekere“ al doorschemeren, dat men er niet zoo goed raad mee weet, dat men geen begripmatige helderheid nastreeft, of anders geen onvermengde grootheid als zoodanig op het oog heeft, of aanduiden wil, en dat men meer op de gave en wat ze

ons doet en

heid van de

Ik hoop o

En om elk

wil (wat ov

deerde vraa

opmerken:

a. in mijn

komt de za

graag ds. Zv

b. in wat

ik bovengest

reeds als on

c. in mijn

ik wel deg

ook inzake

de Schrift

wereld besp

aan, deze g

spreekt ook

volgens Bv

bewijzende,

fixeeren va

heet bij son

d. een syn

moet geen o

taal en synt

heid“ is bij

morfisme;

e. ds. Zwi

stukje over

„a parte De

in hij meent

gratie, de zi

lijk standpu

van „cultuu

Gods standp

ds. Zwier ze

dat ik voor

ben voor de

aan dit cul

met hem e

kwestie bez

moeten hebl

paedagoog)

phisme) als

ik heb het

en dat is ee

bindt op m

iets van Zij

niet alle

om ik dan

moet zijn n

Als de Cat

onrecht doe

kan, dan

uitspraak

dilemma „a

een dilemma

val mij (

strafbedreig

nog nooit a

gezegd is, e

Ik kies (

ik doe dat

het b.v. ook

voor mij: de

der hemelen

heerlijkheid

van den me

ik niet alle

tot de mens

val tot hen

meedeelde t

Trouwens

onderwerp:

punten

overtuig

ning, wat G

neert immer

meene-gratie

Adam hat

te worden;

hij blijft

het leven

bedreiging;

dat is dus

een erbij) v

Ik laat d

an even voo

de spreker v

onder he

Maar ellie

bedreig

val?

Maar als

val gesprok

het cultu

den val g

En als ge

mandaat (ge

zaak „a pa

waarom den

de straf b

ken) een be

is? Dat ga

We moete

val bevel

verhand met

ging en str

en spreken van
Hij betoont aan
dat is anthro-
pocentrische
Gods eeuwigen
Gods gemeene
spreken van een
menschheid in

inis, van men-
ds houding tot
mensen den
zijn; maar a
it bezien, is die
s een genadige

n van de kwes-
ragen antwoord
vooraf pre-
n over heb-
vragen: wilt U
Uw meening
eerste punt
formatie" weer-
U me stelt, zal

nde punt 1 be-
van den vrager
is begrijpelijk.
punt niet dat-
eerde broeders
kt hebben".
prek van zulke
rne waarborgen
dit of dat is al
ve niet goed en
s behelst.

aan af te gaan,

ie vast, dat er,
bewezen alleen
even, ook een
Hij betoont aan

sie vast, dat...
en), en hierin
ns de mensch-
gens de uitver-

RE (!!!, K. S.)

GEZINDHEID"

het heeft vast-
ten).

et de (commis-
heid er onder).
reef, dat hier
eneens, dat één
p-ds Hoeksema
a, dan er staat
dat ik aan dit
ja dan neen?
genade" PLUS
IE? Indien de
die naar zijn
ien mij eenig
ag worden als
Chr. Ref.
k terwille van
ndien het hem
constateeren;
en weer, ook
er van afhan-
ksema, dat hij

zijn vragen af-
tulgen volledig
er ook, omdat
otest, art. 149,
in dit protest
het met den
n eens te zijn.
weergave der
de zelf, sprak
ns de mensch-

a, dan beweer
node beleden.
c wel veel op
scheiden.
naakt, is wel

erk beperkend
e Gods",
"DE (!) gun-

nbepaald.
binnenste ge-
e gunst of
oorschemeren,
dat men geen
ders geen on-
oog heeft, of
ve en wat ze

ons doet en voor ons betekent, dan op de diepe gezind-
heid van den gever letten wil.

Ik hoop op ds Zwier's antwoord.

En om elken indruk, alsof ik hem uit zijn tent lokken
wil (wat overigens wel mag, waar hij me een gewaar-
deerde vraag stelt) te vermijden, wil ik nog even dit
opmerken:

a. in mijn bespreking van ds Hoeksema's referaat
komt de zaak vanzelf aan de orde; ik wil evenwel
graag ds Zwier ook vóór dien antwoord geven;

b. in wat ik reeds heb opgemerkt in de pers, gaf
ik bovengestelde vraag om nadere opheldering feitelijk
reeds als onvermijdelijke vraag te kennen;

c. in mijn lezingen, ook waar ds Zwier bij was, heb
ik wel degelijk gesproken over anthropomorphismen,
ook inzake de onderscheiden manieren, waarop
de Schrift Gods „gezindheid“ tegenover de konkrete
wereld bespreekt; want zoo zei ik, ze denkt er niet
aan, deze gezindheid met één term aan te duiden, ze
spreekt óók over Gods lankmoedigheid b.v. (en dat is
volgens Bavinck al een anthropomorphe uitdrukking,
bewijzende, dat men niet klaar is met het dogmatisch
fixeren van bijbeltermen, hetgeen maar biblicisme
heet bij sommigen in Nederland);

d. een synode, die een dogmatischen term vaststelt,
moet geen anthropomorfisme willen, omdat bijbelsche
taal en synodale termen zeer verschillend zijn; „gezind-
heid“ is bij mij trouwens vast en zeker géén anthropo-
morfisme;

e. ds Zwier spreekt in zijn hierboven aangehaalde
stukje over de onderscheiding „a parte hominis“ en
„a parte Dei“. Dat herinnert me aan zijn artikel, waar-
in hij meende, dat de een, door te spreken van gemeene
gratie, de zaak bezag „a parte hominis“, „van mensche-
lijk standpunt“, en de ander (Schilder) door te spreken
van „cultuurmandaat“ de zaak bezag „a parte Dei“ („van
Gods standpunt“). Om misverstand af te snijden, en nu
ds Zwier zelf me vragen stelt, moet ik wel opmerken,

dat ik voor wat mij betreft, ds Zwier wel dankbaar
ben voor de vele uitnemende beschouwingen, die hij
aan dit cultuurmandaat gewijd heeft, doch het niet
met hem eens kan zijn als hij uitspreekt, dat ik de
kwestie bezie „a parte Dei“. Daartoe zou ik het weer
moeten hebben over de GEZINDHEID, die God (b.v. als
paedagoog) ten leste „bezielt“ (dat is anthropomor-
phisme) als Hij een mandaat aan Adam geeft. Maar
ik heb het over een mandaat gehad, een bevel,
en dat is een geopenbaard woord, waarin God mij
bindt op mijn eigen standpunt; waarin Hij wel
iets van Zijn verborgenheid me laat zien, maar lang
niet alles, zooals Zijn gewoonte met mij is (waar-
om ik dan ook, a parte hominis ziende, erg voorzichtig
moet zijn met het spreken over Gods GEZINDHEID).

Als de Catechismus spreekt over God, die mij geen
onrecht doet, als Hij van mij eischt, wat ik niet doen
kan, dan is dat zeker geen catechismus-
uitspraak a parte Dei. De kwestie is niet een
dilemma „a parte Dei“ dan wel „a parte hominis“, maar
een dilemma; alléén in rekening brengen wat na den
val mij overkomt onder den indruk van de
strafbedreiging, dan wel: óók in rekening brengen (wat
nog nooit afgeschaft werd) hetgeen vóór den val mij
gezegd is, en sindsdien gehandhaafd (cultuurmandaat).

Ik kies dan voor het laatste standpunt;
ik doe dat in héél mijn dogmatischen arbeid. Ik doe
het b.v. óók als ik spreek over de kerk (ze wordt dan
voor mij: de menscheit Gods); en over het koninkrijk
der hemelen, en over Christus, en over het verbond, de
heerlijkheid; en over de mogelijkheid van verdienste
van den mensch, ja, dan neen. In al die kwesties breng
ik niet alleen in rekening hetgeen God NA den val
tot de menschen sprak, maar óók wat Hij VOOR den
val tot hen gezegd heeft, gelijk Hijzelf mij dat achteraf
meedeelde in Zijn Woord.

Trouwens, en nu ben ik al heel dicht bij het eigenlijke
onderwerp: zélf de man, die van de drie
punten van Kalamazoo hartgrondig
overtuigd is, brengt practisch toch altijd in reke-
ning, wat God vóór den val gesproken heeft. Hij rede-
neert immers (blijkens den gewonen gang van veler ge-
meene-gratie-theorie) ongeveer alzo:

Adam had verdiend te sterven; en van alles beroofd
te worden;

hij blijft nochtans leven;
het leven valt dus mee, gezien tegenover de straf-
bedreiging;

dat is dus „gunst“, „genade“, uiting (zoo zegt menig-
een erbij) van gunstige gezindheid Gods.

Ik laat die redeneering, die ik oppervlakkig noem,
nu even voor wat ze is. Dan zeg ik toch op mijn beurt:
de spreker van daareven bekijkt de dingen die hij heeft
onder het aspect van de strafbedreiging.

Maar eilieve, zou dr Kuyper zeggen, óók die straf-
bedreiging was toch gesproken vóór den
val?

Maar als ge dus toch rekt met wat God vóór den
val gesproken heeft, waarom rekt ge dan niet met
het cultuurmandaat, dat eveneens vóór
den val gesproken is?

En als ge meent, dat het rekenen met het cultuur-
mandaat (gesproken vóór den val) een bekijken van de
zaak „a parte Dei“ is (wat ik voor mij ontken),
waarom denkt ge dan, dat een in rekening brengen van
de strafbedreiging (óók vóór den val gespro-
ken) een bezien van de zaak „a parte hominis“
is? Dat gaat toch niet?

We moeten er van uitgaan, dat God reeds vóór den
val bevel en belofte van het werkverbond gaf in nauw
verband met de sancties van het verbond (loontoezeg-
ging en strafbedreiging). Daaruit blijkt, dat ONDER

MEER zijn geven van belofte en eisch PAEDAGOGI-
SCHE bedoeling had (zooals trouwens alle dogmatici
van vroeger, die van die sancties weet hebben, erken-
nen). Een kind nu, vooral wanneer het spreken wil „a
parte homunculi“ (op kinderstandpunt) moet beden-
ken:

a) mijn Vader liegt nooit;

b) maar zegt me ook niet alles;

c) want Hij heeft me zelf gezegd, dat Hij waar-
heid, maar niet de volle waarheid tot mij spreekt;

d) ik moet daarom bedenken, dat zijn raad, zijn ge-
dachten, breder zijn dan ik in de verste verte begrip-
pen kan;

e) dat Hij dus reeds in het paradijs een ge-
zindheid had, die ik, in al haar diepte en breedte niet
met één term benoemen kan (Hij zelf gebruikt er trou-
wens wel een heel getal termen voor);

f) dat dus reeds in het paradijs zijn geven
van bevel en belofte, van loontoezegging en strafbe-
dreiging uit een gezindheid voortkwam, die in bevel
en belofte beide geenszins adaequaat lagen uit-
gedrukt;

g) hoeveel te meer moet ik dan, vandaag,
in een gevallen wereld, en met mijn dwalend
verstand, voorzichtig zijn met private of pu-
blike uitspraken over zijn gezindheid?

Broeders insluiten of uitsluiten van wie de synode
van Kalamazoo verklaarde: ze zijn in de grond-
waarheden gereformeerd, en dat op grond
van een formule inzake Gods gezindheid, wie vindt
dat gemakkelijk? Wie kan er vrede bij hebben, dat de
zaak zoo blijft? En daarom te meer: ds Zwier, hoort die
gezindheid bij punt één, ja dan neen? Uw duidelijk ant-
woord zal mij, en uw kerk, en die van ds Hoeksema
kunnen helpen!

K. S.

**Ontstentenis van genoegzame eenparigheid, eind-, dan
wel beginpunt? (II.)**

Indien nu blijken mocht, dat er inderdaad „genoeg-
zame eenparigheid“ is in betrekking tot de idee van
een COMPROMIS, eenparigheid n.l. in DEZEN zin,
dat van een compromis GEEN SPRAKE KAN zijn,
dan komt automatisch weer de vraag aan de orde, hoe
het staat met de INSTELLING van het promotierecht.

Wij zeggen opzettelijk: de instelling.

En niet: het vraagstuk.

Als we scherp toezien, dan heeft de synodale com-
missie, die in 1936 rapporteerde over het voorstel-
Drente, hier een onnauwkeurigheid in het spreken ge-
bruikt, die we zouden laten loopen, ware het niet, dat
van onderscheiden kant, en thans tot mijn spijt ook
door één der hoogleeraren der Hoogeschool zelve, ge-
zegd was: zoodra mocht blijken, dat er geen compromis
is, kan en moet meteen de zaak weer van de tafel.

Maar zóó staan m.i. de zaken niet. Niet
naar den geest, noch naar de letter.

Niet naar den geest. Het voorstel der synodale
commissie '36 (om n.l. eens te overwegen, of er een com-
promis te vinden was) is met algemeene stemmen aan-
vaard. De kwestie als agendumpunt van het oogenblik
was toen meteen van de tafel, voor wat '36 betrof. Maar
dacht men nu werkelijk, dat alle voorstemmers zouden
hebben vóórgestemd indien ze ondersteld hadden, dat
men dit voorstel zou hebben gedaan, om daarmee te
verklaren: een compromis, en anders in
geen jaren meer de kans? O neen; want dan
zou dat de gemakkelijkste manier geweest zijn, om zich
van de vraag van Drente af te maken. Door het aan-
nemen van het voorstel, om nog eens te kijken of er een
compromis te vinden was, waren de discussies over
Drente's verzoek niet afgehandeld, maar, als
voorloopig niet actueel, slechts opge-
schort. Slechts, indien een compromis te vinden ge-
weest ware, zou de eenparigheid inzake de wenschelijk-
heid van zulk een voorgeslagen compromis de vraag
naar eenparigheid inzake de instelling van het pro-
motierecht zelf¹⁾ hebben overbodig gemaakt.

Wordt een compromis niet gevonden, dan komt
de zaak zelf weer op het tapijt, als men
n.l. elkander serieus behandelen wil.

Tot die serieuze behandeling behoort, dat men het
voorstel-Drente letterlijk leest. Als ik constateer, dat
de commissie het niet deed, is dat natuurlijk geen on-
derstelling van kwade trouw; ik merk het alleen maar
op, omdat men haar voorstel thans gebruikt om de
heele zaak van de tafel te nemen.

Ziehier wat Drente in '36 had voorgesteld (ik druk
een en ander vet):

**na te gaan, hoever het staat met de „genoegzame
eenparigheid“.**

Het is duidelijk, dat de Drentsche synode hier het
oog heeft — blijkens de aanhalingstekens — op het
besluit van Arnhem. Daar is — óók al weer met
algemeene stemmen, en dus ten bewijze, dat
men slechts dan broederlijk met elkander om kan gaan,
als men met de opinie der voorstemmers
reken, óók van die voorstemmers, die zich ter-
wille van den vrede voorloopig hebben
geschikt — daar is aangenomen het volgende voor-
stel:

de... synode,...

van oordeel, dat de kerken tot deze INSTELLING
niet behooren over te gaan dan met genoegzame een-
parigheid,

constateerende, dat zulk een eenparigheid thans niet
bestaat,

1) Ik spreek van „instelling“, wjl het woord in officiële
stukken staat. Maar ik leg het op mijn manier uit; anderen
mogen — zie hieronder — hetzelfde doen.

besluit:

... ONDER DEZE OMSTANDIGHEDEN over de
ingediende RAPPORTEN geen beslissing te nemen,
en MITSDIEN de bovengenoemde voorstellen, zoowel
die tegen als die voor de instelling van het doctoraat
TERZIJDE TE LEGGEN.

Drente heeft dus in '36 gevraagd: onderzoek eens hoe
't staat met de eenparigheid, bedoeld in Arnhem.

Dat was eenparigheid inzake de INSTELLING van
het promotierecht.

Wat maakt nu de rapporterende commissie daar-
van in Amsterdam '36? Zij maakt ervan: eenparigheid
ten opzichte van het VRAAGSTUK van het promotie-
recht.

Ze heeft deze niet juiste formulering ook in het
door haar ingediende voorstel neergelegd; en waar na-
tuurlijk niemand dacht aan kwade trouw, en ook nie-
mand van de voorstanders erop bedacht was, dat men
in 1939 zou spreken zooals thans prof. Dijk en anderen
doen, daar heeft ook geen mensch captie gemaakt op
deze formulering.

Maar feit is, dat ze wat anders is, dan
officieel er had mogen staan.

Dat ik geen spijkers op lang water zoek (eerder wil
ik een poging daartoe verhinderen) is dunkt me duide-
lijk te bewijzen.

Ik kan over een bepaald VRAAGSTUK van iemand
verschillen, maar tegelijkertijd over een bepaalde, zelfs
desbetreffende INSTELLING het met hem eens zijn.
Er zijn er nog altijd, die inzake het VRAAGSTUK der
opleiding door een kerkelijke of een verenigingsschool
van elkaar verschillen. Maar omdat ze door een beding
in '92 bij elkaar gekomen zijn, en ze met elkaar in
goede trouw willen samenwerken, besloten ze tot de

INSTELLING van twee collecten jaarlijks óók voor de
opleidingsinrichting die ze niet begerden, en houden
zich daaraan (ze zijn voor een deel zelfs zoo goedmoed-
ig, dat ze niet eens protesteerden, als één van die twee
er jaarlijks voor een deel der kerken meer dan twee
krijgt, al wordt hun geduld wel op de proef gesteld,
wanneer ze aan den anderen kant zich soms met tegen-
werking beloofd zien). Inzake het VRAAGSTUK der
hulpredikers — een heel ander voorbeeld — kan men
onderling ten eerste verschillen, maar tot de AAN-
STELLING kan men met algemeene stemmen besluiten
of helpen besluiten. Zoo kunnen er inzake het VRAAG-
STUK van het promotierecht vóór- en tegenstanders
blijven (dat zal ook wel, gelijk ook anderen inzake het
VRAAGSTUK der promotie aan de Theol. Faculteit der
V. U. in haar huidige samenstelling of onder de vi-
geerende regeling bezwaar hebben), terwijl er toch in-
zake de INSTELLING van de daaraan steun verleene-
nende acties en instanties een eenstemmigheid bestaat.

Kortom: als blijkt, dat er geen compromis gevonden
is, zal men heel lang moeten redeneeren, om mij te
overtuigen, dat het voorts broederlijk is, de zaak verder
te laten rusten. Mijns inziens komt dan automatisch
wat Arnhem ter zij legde, weer terug.

We moeten elkaar goed begrijpen: het is geen dreige-
ment, maar een eerlijk elkaar in de oogen zien om mis-
bruik bijtijds te voorkomen:

indien men zegt: wij denken over het VRAAGSTUK
verschillend, en DUS willen wij inzake de INSTELLING
zoolang dat duurt, u langs allerlei redeneeringswegen,
hoe dan ook, in elk geval weigeren, wat ge wilt, en u
niet in de practijk tegemoet komen,

dan zal, indien het probleem bijtijds zóó gesteld is,
men ook moeten goedvinden, dat ieder, die inzake be-
paalde VRAAGSTUKKEN der Vrije Universiteit anders
denkt, dan velen, inzake de practische BESLISSINGEN
mogen besluiten: ik doe niet mee.

Men versta mij wel: ik ben daar niet
voor. Ik zou het een ramp achten. Maar ik
wil ook niet langer, dat Kampen met een
kluitje in het riet gestuurd wordt op grond
van redeneeringen, die ik niet verstaan kan in haar in-
houd, tenzij ik moest gelooven aan zig-zag-leiding van
den Heiligen Geest. Ik geloof wel aan Zijn geduld, en
daarom ben ik tegen een rancune-stemming, en MOET
ik ertegen waarschuwen. Maar ik geloof ook aan Zijn
waarachtigheid, en daarom ben ik tegen een
werk-maar-van-de-tafelstemming en MOET ik OOK
DAARTEGEN bijtijds waarschuwen.

K. S.

Hinderlijke onnauwkeurigheid.

Prof. Hepp gaat in „Credo“ nooit in op bepaalde
polemische kwesties, citeert mij nooit, behalve dan als
hij de kans krijgt in zijn Persschouw: waar alsdan een
ander het doet, en spreekt verder in onduidelijke ter-
men over „een zeker kerkelijk blad“, en zoo. Allemaal
in orde, dat moet hij zelf weten. Maar als hij deze
„methode“ kiest, laat hij dan verder nauwkeurig spre-
ken. En niet onderstellen. Als er bezwaren waren tegen
de rede van prof. Ridderbos op den Schooldag, dan is
het heusch niet, wjl men dacht, dat hij het tegen
„iemand“ had. Sommigen dachten, dat hij het zeker
óók tegen prof. Hepp had, wat ik verder niet geloof.
Men had er bezwaar tegen, dat de spreker woorden, die
prof. Greijdanus in qualiteit van rector een vorig maal
gesproken had (eerst waarheid, dan vrede) toeschreef
aan een „jongen broeder“. Wat het optreden van prof.
Grosheide betreft: laat prof. Hepp eens citeren, wat ik
werkelijk dienaangaande schreef; dan is zijn on-
ware voorstelling, evenals die van ds Boerkoel, dien
hij citeert, meteen gerectificeerd. Als hij thans weer
constateert, dat een zeker blad (zal wel het onze zijn)
reeds vóór '36 een lijst van ernstige meeningengeschil-
den gaf, is dat volkomen juist. Maar heeft ons blad
daarvoor een synode willen spannen? En heeft zijn

redacteur, na ruggespraak met één der voor het eerst ter synode aanwezige synodale leden, een synodalen wagen op gang gebracht, en aangeklaagd?

Ik heb eens geschreven: hoe prof. dr V. Hepp citeert. Toen citeerde hij tenminste nog. Thans genieten wij die eer niet meer. 't Is allemaal best, als die hinderlijke onnauwkeurigheid maar verdwijnt.

Waarheid en vrede!

K. S.

Verstandig besluit.

Blijkens bericht in de pers heeft de synode van de Ned. Herv. Kerk op een verzoek van het Ned. Chr. Persbureau om steun aldus gereageerd, dat gemeld zou worden, dat de subsidieverleening gestaakt wordt.

Wat lijkt ons van die synode een verstandig besluit, al was 't alleen maar omdat de positie van het onderhavige bureau zeer onduidelijk is. Wij hebben indertijd met de stukken aangetoond, dat zijn directeur, dr H. W. v. d. Vaart Smilt, zich onder nationaal-socialisten liet vinden in een reeks toespraken. Hierdoor is de politieke, wjl principiële positie van dezen redacteur „fraglich" geworden. De vrees, dat de arbeid van dit bureau steunverleening aan de nationaal-socialistische beweging zou zijn, is hiermee opgehouden een uiting van wantrouwen te zijn. Een bureau, dat zich nederlandsch en christelijk noemt, kan ons vertrouwen slechts winnen als het een directeur heeft, die zich ver van de nationaal-socialisten houdt.

K. S.

De Kleine Catechismus van Zacharias Ursinus. (XI.)

53. Door welke middelen en werktuigen werkt, voert en bevestigt de Heilige Geest het geloof in ons?

Door de prediking van het Woord Gods en het gebruik der Sacramenten.

54. Wat zijn Sacramenten?

Het zijn plechtigheden (ceremoniën) door God ingesteld, opdat Hij daardoor als door zichtbare panden en openbare getuigenissen alle geloovenden aangaande de genade, hun in het Evangelie beloofd, vermane en bevestige; en opdat zij hunnerzijds daardoor zich tot het geloof en een heilig leven verplichten en zich van de ongelooften onderscheiden.

55. Kan iemand zonder het gebruik der Sacramenten de zaligheid deelachtig of van haar zeker zijn?

Niemand, die in het versmiden van die Sacramenten volhardt. Zoo iemand toch mist het waar geloof en sluit zichzelf buiten het volk en verbond Gods. Wie evenwel van de Sacramenten buiten zijn wil beroofd wordt, deze is niettemin de genade, aan de geloovenden en hun zaad beloofd, deelachtig.

56. Hoeveel Sacramenten heeft Christus ingesteld?

Twee: den Doop en het Avondmaal.

57. Wat is de Doop?

Het is een afwassing, die door water geschiedt in den Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes, door Christus ingesteld, opdat Hij hierdoor, als door een zichtbaar pand en openbaar getuigenis, ons allen, die in Hem gelooven, gedurende ons gansehe leven vermane en bevestige, dat niet alleen anderen, maar ook ons ieder in het bijzonder door Zijn bloed en Geest de zonden afgewassen zijn; en waardoor wij onzerzijds verplicht worden om dag aan dag te vorderen in de ware bekeering.

58. Wat is: afgewassen te worden door het bloed en den Geest van Christus?

Het is, vanwege het vergoten bloed van Christus, vergeving van zonden ontvangen en met den Heiligen Geest begiftigd worden, door Wiens kracht wij meer en meer probeeren en vermogen de zonden tegen te staan en God in nieuwigheid en heiligheid des levens te dienen.

R.

G. B.

Geboortebepierking.

In „De Rotterdammer" van 8 Augustus stond in het verslag van de zeventiende zitting der Alg. Synode Ned. Herv. Kerk o.m. het volgende te lezen:

„Ds van den Kieboom brengt rapport uit, namens dezelfde commissie, over een schrijven van kerkvisitatoren van de prov. Utrecht, waarin gewezen wordt op het verminderend aantal doopelingen in verschillende gemeenten. Verschillende voorbeelden worden genoemd. Op de vraag bij de kerkvisitatie gesteld, of algemeen de Doop wordt begeerd, wordt telkens „ja" geantwoord. Waarom is het aantal gedoopten dan zoo gering? Omdat zoo weinig kinderen geboren worden. Kerkvisitatoren slaan met groote bezorgdheid dit verschijnsel der kunstmatige geboortebepierking gade, waaruit schade voor de volkskracht in Nederland, voor ziel en lichaam der gehuuden voortvloeit. Er ontspringt zich met betrekking tot dit punt een ernstige discussie. De Synode toont zich diep onder den indruk van den ernst van de vraag. Gewezen wordt op de vele problemen, die hiernee samenhangen en de verschillende standpunten door Christen-medici ingenomen; alsook op het getuigenis door de Eng. kerk in dezen gegeven. De aandacht wordt er ook op gevestigd, hoe door deze Synode geen leerspraak mag worden gedaan en ook hier weer de roep tot reorganisatie doorklinkt.

Overeenkomstig de conclusie van het rapport zal aan de kerkvisitatoren worden gemeld, dat de Synode het vraagstuk der geboortebepierking met bijzondere zorg in haar overwegingen heeft opgenomen en zij den kerkvisitatoren raadt dit onderwerp aan de kerkeraden, als een belangrijk onderdeel der zielszorg toe te vertrouwen."

Laat, heel laat, misschien zelfs te laat heeft de Alg. Synode der Ned. Herv. Kerk het vraagstuk der geboortebepierking in overweging genomen. Immers reeds in het begin van deze eeuw is de geboortedaling als een ernstig feit gesignaleerd. Daarna zijn de publicaties over de beteekenis van dit demographisch verschijnsel, ook van

christelijke zijde, in verblijdende mate vermeerderd. Helaas — het heeft tot nog toe niet mogen helpen. De kunstmatige geboortebepierking heeft bij onze bevolking, ook bij ons christelijk volksdeel, vasten grond onder den voet gekregen. Het is te hopen, dat de Synode niet alleen de beperking van het kindertal met ernst gade slaat, maar dit uiterst belangrijke vraagstuk eens in studie neemt. Niettemin heeft zij een zeer praktischen raad gegeven, n.l. om dit onderwerp voortaan als een belangrijk onderdeel der zielszorg te gaan beschouwen.

Zou onze Synode ook niet goed doen het probleem der kunstmatige geboortebepierking eens onder de loupe te nemen? Wel hebben wij een uitspraak van de Generale Synode over het Neo-Malthusianisme, maar hoe staan onze Kerken tegenover het Oginoïsme en hoe moet onze houding zijn ten opzichte van andere methoden van geboortebepierking? Al zou het in studie nemen van deze vraagstukken ook wat laat zijn, beter laat dan nooit.

A. C. D.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Een hindernis.

Hindernissen zijn er, om genomen te worden. Dat geldt maar niet alleen bij eenige beweging van plaats, maar dat geldt over heel het leven. Dat geldt ook bij de bewegingen der christelijke kerk. De kerk, welke op weg is, ontmoet hindernissen. En springt er over, of ruimt ze op. David sprong b.v. met zijn God over een muur. Hij had het ook eens niet moeten doen.

Die hindernissen zijn geloofsbeproevingen, waarmee de HEERE meet, hoeveel Zijn volk nog waard is; en of het wel alles vermag in Christus, die haar kracht geeft. Wanneer het geloof de praktijk niet meer naar zijn hand zet, de wereld overwint, dan is er „something rotten". Iets. En dat moet uitgesneden, opdat niet heel de kerk en heel het kerkvolk bederft.

Ik wil over zoo'n hindernis van de Gereformeerde Kerken in Nederland schrijven. Die hindernis ligt uiteindelijk in Indië. Maar ze wordt in Indië gemakkelijk genomen, wanneer andere hindernissen eerst binnen onze kerken genomen zijn. Genomen en opgeruimd. Wanneer u over deze hindernis in Indië leest, dring ik er bij u op aan, dat u dit leest met dien ernst, welke voegt bij het onderzoek van „geloofskenners" en van niets minder. Want het gaat hier over een kenmerk des geloofs onzer Gereformeerde Kerken en harer leden. Zooals onze Heere Jezus aan den hoofdmans over honderd eens een kenmerk des geloofs gaf, toen Jezus sprak, dat hem geschieden zou naar zijn geloof, en hij dientengevolge aan het al of niet ziek blijven van zijn zieken knecht kon constateeren, of het met zijn geloof in orde was.

In ons gecompliceerde leven liggen de kenmerken des geloofs voor den eenvoudige van hart op plaatsen, waar de valscheit naar binnen gekeerde ziel ze niet wil zien. Maar het geloof ontdekt ze. En vindt het vanzelfsprekend.

Wat toch is hier het geval?

Onze kerken hebben op zich genomen, het evangelie te verspreiden, en onder inroeping van de hulp des HEEREN, de Kerk van Christus te stichten in Midden-Java ten Zuiden. Daar zijn wij verantwoordelijk voor. Schieten we hierin schuldig tekort, dan mag en dan zal God het bloed van de inheemse bevolking aldaar van onze hand eischen. Zending drijven is nu eenmaal geen liefhebberij. En verantwoordelijkheid voor evangelieprediking op zich nemen, is het evenmin. U moet mij permitteeren, een stout ding te zeggen: Onze Gereformeerde Kerken zijn nergens zoo kwetsbaar als op Midden-Java. Daar ligt een belangrijk deel van onze wereldroeping. Ik hoop en verwacht, dat dit besef door de zielen vaart van onze predikanten, stuk voor stuk. A propos: mag ik een vraag toevoegen aan de kerkvisitatievragen? Deze: Hoe staat het met den welstand des geloofs van de kerk te Aalsmeer (ik begin nu maar met de a), gemeten aan den stand van zaken op haar zendingsterrein? Een vraag, niet door deputaten, maar door den kerkeraad, en primair door den predikant van Aalsmeer te beantwoorden. Overwint het geloof te Aalsmeer mede de wereld in Indië, op Midden-Java, in Djoeja? Want in Djoeja ligt een zwaar kenmerk voor het geloofsleven der broeders en zusters te Aalsmeer!

Bij de evangelieprediking op ons zendingsterrein zijn wij al spoedig op een hindernis gestuit. Het heeft eenigen tijd gekost, voor we het duidelijk zagen. Er was zoo veel, dat onze aandacht vroeg. En er waren zooveel ruimten, dat we gemakkelijk deze hindernis omzeilen konden. Maar we hebben dit obstakel toch maar niet altijd door kunnen laten liggen. Want hoe langer we het veronachtzaamden, hoe meer onze zending er door handicapt werd. Daar kwam nog bij, dat we het ook niet met een goede consciëntie konden blijven doen. Want de Heilige Schrift ging klemmen. En dan is het onherroepelijk uit met de verwaarloozing van wat ons duidelijk als eigen taak voor oogen komt te staan.

Bedoelde hindernis is de positie van de Javaansche vrouw in het Javaansche sociale leven. Het bleek ons al spoedig, dat de Javaansche vrouw veel ontoegankelijker voor het evangelie is dan de Javaansche man. Dat lag niet aan die vrouw. Hoe zou het ook kunnen? Zij staat in den wortel der zaak even ver van het evangelie (of even dicht bij het evangelie) als de Javaansche man.

Trouwens, de Bijbel heeft ons hierin ook een hartig woord te zeggen. Op zijn zendingsreis ontmoette Paulus Lydia te Philippi. En van die vrouw staat ons beschreven, dat God haar hart opende, en haar huis. Dit laatste niet te vergeten. Door de ontsluiting van het hart der vrouw gaf God een geopende deur in haar gezin. Uitverkiezing en verbond volgden elkander hier op den voet. God gaf het gezin, en daarmee het geslacht. En verder leerde de Bijbel ons, dat in Christus geen man en geen vrouw is (Galaten 3:28). Paulus heeft in zijn dagen voor zichzelf en voor de christelijke kerk de vraag doordreden naar de universaliteit van 't evangelie. En hij is er in beginsel mee klaar gekomen. In Christus is noch Jood noch Grieken onderschalt niet, wat een strijd het gekost heeft, om dit inzicht helder te verwerven en onbesmet te bewaren en toe te passen. Maar eenmaal hier de universaliteit van het evangelie gewonnen, kon Paulus gemakkelijk de volgende vruchten aan inzicht in de nieuwe bedeeling oogsten: in Christus is ook geen dienstbare en geen vrije, en in Hem is evenmin man of vrouw. De christelijke kerk heeft dit beginsel in haar geloofsbelijdenis tot uitdrukking gebracht, en als een schat der kerk bewaard: Ik geloof een heilige, algemeene, christelijke kerk. Welnu, deze Schriftuurlijke regel des geloofs, waaraan wij in onze kerken getuigenis geven in onze apostolische geloofsbelijdenis, dient nu ook door ons in praktijk gebracht. Nietwaar, het geloof mag niet steriel zijn, maar het dient door de liefde te werken.

Ook op het zendingsterrein. En daar ging nu de Schrift ons klemmen, en zij doet het nog bij den voortduur. Want, als het waar is — en het is waar — dat in Christus geen man en geen vrouw is, dan is het ook waar, dat God in Zijn uitverkiezing en roeping geen voorkeur aan den man geeft. Maar dan is ook de positie van de Javaansche vrouw, welke haar bijna hermetisch afsluit voor het evangelie, omdat zij bijna hermetisch afgesloten wordt voor de aanraking met de buitenwereld, een hindernis op den weg van het evangelie. Een hindernis, welke kennelijk, bij het licht der Heilige Schrift, door de Kerk niet mag aanvaard worden. Waarin wij niet mogen berusten; waarvoor wij niet halt mogen maken. Wij hebben immers als kerken een wereldroeping, en tot die wereld behoort toch ook de wereld van de vrouw?

Wie voor deze idee nog het pleit zou willen voeren, doet, geloof ik, niet veel anders, dan een open deur rameien. De overtuiging, dat wij niet eerder rusten mogen, voor en aler wij den weg gevonden hebben, den koninklijken weg, om deze hindernis te nemen, behoort onder ons gemeengoed te zijn. Hindernissen voor het evangelie zijn er om genomen te worden. En als ze niet opgeruimd worden, dan is het niet in orde met het geloofsleven en den geloofsstrijd onzer Gereformeerde Kerken, voor wier rekening de wereld in Midden-Java ten Zuiden ligt. Al zou ik ook heel wat weten in te brengen tegen de methodiseering van ons gebied, dat neemt niet weg, dat ik u toch de vraag zou willen voorleggen, of deze positie van de Javaansche vrouw op het terrein onzer kerken, welke een objectieve verandering vormt voor de indringing en doorwerking van het evangelie, onzer kerken ook tot een gebedszaak is geworden. Hoe staat het hierin vooral bij onze predikanten, predikantsvrouwen en bij de vrouwelijke lidmaten onzer kerken?

Eigenlijk zou ik het hierbij moeten laten. Bij den oproep: Och, dat onze kerken den geestelijken strijd des gebeds om de ontsluiting van de wereld der Javaansche vrouw voor het evangelie met heel hun ziel, hun hart, hun gemoed en alle krachten gingen strijden. En dat dit een gemeenschappelijke gebedszaak van ons worde. Hier ligt een fundamenteel stuk van onze gemeenschap der heiligen.

Toch wil ik er nog iets bijvoegen. Maar onder beding, dat ge u helder voor den geest stelt, dat deze navolgende oproep tot den arbeid slechts geldt dengene, die dezen oproep tot gebed ter harte heeft genomen.

Het is uitgesloten, dat de evangelieprediking hindernissen op haar weg ontmoet, welke er toe zouden leiden, dat het evangelie en de christelijke kerk haar universeel karakter zouden moeten inboeten. We zullen niet weer in één of ander particularisme kunnen terugzinken. Ook niet op Java. Hier zal een algemeene christelijke kerk komen, of hier komt geen christelijke kerk. Maar geen particuliere, geen „mannenkerk". En wij de HEERE nu onzen zendingsarbeid op Java zeer gezegend heeft, daar mogen wij wel vertrouwen, dat de hindernis op den weg van het evangelie naar de Javaansche vrouw niet onoverwinnelijk is.

Inmiddels is het ons wel duidelijk, dat geen missionair predikant toegang krijgt tot de Javaansche vrouw uit de niet-christelijke wereld. Van-

daar, dat 't kunnen da van zusters immers he vrouw. Zij woning, en des huizes.

Geen woi Kerken van er toe is o dienst" een haar wel z ding verrie nu maar n dat wat to kerken in aanmerkel gedaan we Delft uit t enkel, om kerken dez bij lange n eigenlijk ne verder gek zendingsvl zusters oo Deze nood daghet. Een ten doel sh wenzending tigen. Wat is bescha door den a op dit geb

Maar on vreden zijn den geloof kerkleden heid m.i. v lijke lidma voor den. laten wij d nis is eers dingsterrei evangelie o vrouw als het niet m staat, indi vrouwen n tus in aan kerk ingeli

De hinde hindernis. ze hier bi dat vanuit één der l kerken.

Solo.

Uit het ho

In de „aersche k de kwestie v rou c o l l e g studie, w aeerden x De besliss zin.

Dezelfde in den bo Nationale herziening ter dat te de p a r van haar ging h i Consis

Onder wijding er Consistori inmiddels de consis sprak dan roeping va dan ook d trekken.

Eveneens

Het Ca te Innsb geduld w aersche k gemeente. Verschille — krach den Jezus Kerk en den. In ba verzet. C aanleiding was, dat Justitie e zoeken. Een vo vonden.